BESCHIKKING VAN DE COMMISSIE

van 20 december 1974

inzake een procedure op grond van artikel 85 van het E.E.G.-Verdrag (IV/26.603 — Rank/Sopelem)

(Slechts de tekst in de Engelse taal is authentiek)

(75/76/EEG)

DE COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN,

Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap en met name op artikel 85,

Gelet op Verordening nr. 17 van de Raad van 6 februari 1962 (1) en met name op de artikelen 4, 6 en 8,

Gezien de aanmelding die op 9 februari 1968, 30 december 1968 en 11 oktober 1971, conform artikel 4 van Verordening nr. 17 van de Raad van 6 februari 1962 door de „Société d'Optique, Précision, Électronique et Mécanique (Sopelem)" te Parijs is verricht van vier overeenkomsten die respectievelijk op 1 september 1967, 17 december 1968 en 1 augustus 1971 zijn gesloten tussen Sopelem en de vennootschap „Rank Precision Industries Ltd (Rank)" te Londen,

Gezien de mededeling door partijen aan de Commissie op 20 december 1973 van in hun overeenkomst aangebrachte wijzigingen in de vorm van een nieuwe, op 1 december 1973 in werking getreden overeenkomst, ter vervanging en aanvulling van de vier vorige overeenkomsten,

Gezien de bekendmaking van het essentiële gedeelte van deze aanmelding in toepassing van artikel 19, lid 3, van Verordening nr. 17 in het *Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen* nr. C 94 van 10 augustus 1974,

Gezien het advies van het Adviescomité voor mededingingsregelingen en economische machtsposities, ingewonnen conform artikel 10 van Verordening nr. 17 op 14 november 1974,

I

1. Overwegende dat de produkten die onder de betrokken overeenkomst vallen lenzen en bewegingsmechanismen voor film- en televisiecamera's zijn die door beide partijen zijn ontworpen en gefabriceerd en waarvoor zij gezamenlijk of afzonderlijk, naar gelang van het geval, de industriële eigendomsrechten bezitten of zullen bezitten ;

2. Overwegende dat het door de overeenkomst ingevoerde systeem ten doel heeft de grondslagen te leggen voor een nauwe samenwerking tussen de beide partijen bij de research en ontwikkeling, de industriële fabricage en de verdeling der betrokken produkten ; dat de voornaamste bepalingen van deze overeenkomst in haar thans geldende versie de volgende zijn :

A. Research-ontwikkeling en fabricage

a) de partijen coördineren hun werkzaamheden door middel van een voortdurend contact van hun respectieve teams ; zij verdelen in onderling overleg de research- en ontwikkelingsprogramma's alsmede de industriële produktieprojecten in overeenstemming met de geschiktheden van elk der teams ; zelfs na het einde van hun overeenkomst zullen zij al het mogelijke doen om de daartoe uitgewisselde informatie geheim te houden ;

b) voor de „gemeenschappelijke produkten", d.w.z. die welke zijn voortgekomen uit de ontwikkelingswerkzaamheden waaraan het personeel van elk van beide partners op aanzienlijke wijze zal hebben bijgedragen, zullen „gemeenschappelijke octrooien" worden gedeponeerd, bewaard en gehandhaafd (met name door vorderingen wegens namaak), in gemeenschappelijk overleg en gezamenlijk uit naam van de beide vennootschappen, die de kosten voor gelijke delen zullen delen ; elk van de partijen blijft vrij één van deze gemeenschappelijke octrooien op eigen kosten, maar onder de gezamenlijke naam van de twee vennootschappen in door haar eenzijdig te kiezen landen te deponeren en te beschermen indien de andere partij voor de markt van dit land geen belangstelling heeft ; na de afloop van de overeenkomst zal elk van de twee partijen vrij alle gemeenschappelijke octrooien kunnen gebruiken ; derden kunnen toestemming ontvangen de gemeenschappelijke produkten na voorafgaande overeenstemming tussen Rank en Sopelem te fabriceren ;

c) beide partijen zetten naast elkaar hun eigen research en ontwikkeling en produktie op hetzelfde gebied voort, waarvoor octrooien in eigen naam kunnen worden gedeponeerd en waarvoor zij zelf de bewaring en handhaving verzekeren ; over deze octrooien zullen, eventueel tegen betaling, fabricage-licenties kunnen worden gegeven, of zij zullen onder de voorwaarden in de betrokken overeenkomst door de ene partij aan de andere kunnen worden verkocht ;

(1) PB nr. 13 van 21. 2. 1962, blz. 204/62.

d) elk kan voor rekening van de ander een bijzonder research- en ontwikkelingsproject ondernemen tegen betaling ; elk blijft vrij tegelijkertijd research- en ontwikkelingswerkzaamheden te ondernemen met of voor rekening van derden, behoudens bewaring jegens derden van het geheim van vertrouwelijke informatie die van de wederpartij is ontvangen ;

B. Verdeling der produkten

a) de twee partners bieden tegelijkertijd het gehele assortiment gemeenschappelijke produkten aan, alsmede dat van de produkten die aan elk eigen zijn — en vóór de overeenkomst bestonden, dan wel daarna zijn ontwikkeld — en niet limitatief in hun overeenkomst zijn opgesomd ; de overeenkomst maakt daartoe onderscheid tussen de „Sopelem-produkten" (d.w.z. die waarvoor de rechten uitsluitend aan Sopelem toebehoren en die door beide partijen onder het merk Monital, dat daartoe in leven is geroepen en uitsluitend eigendom is van Rank, in de handel worden gebracht), de „Rank-produkten" (waarvoor de rechten uitsluitend aan Rank toebehoren en die onder zijn merk Varotal in de handel worden gebracht) en tenslotte de „gemeenschappelijke produkten" (in de handel gebracht onder de merken Monital of Varotal — of enig ander nader overeen te komen merk — naargelang Sopelem of Rank belast zal zijn met de industriële fabricage ervan) ; in de praktijk verkoopt Rank de Monital-produkten met een behoorlijke vermelding dat zij door Sopelem zijn uitgevonden of gefabriceerd, en in ieder geval vermeldt elke partner op de door hem gefabriceerde produkten wat hun herkomst is ; bij het einde van de overeenkomst zal Sopelem het merk Monital voor een redelijke prijs kunnen kopen, waarbij Rank zal beschikken over een termijn van twee jaar om geheel het gebruik ervan te beëindigen ;

b) de relaties tussen de partners zijn die van koper tot verkoper ; elk is vrij subdealers in te schakelen en zijn verkoop- of wederverkoopprijzen en -voorwaarden vast te stellen ; gedurende de looptijd van de overeenkomst zal echter systematisch informatie worden uitgewisseld over de markt, het peil der voorraden en de verkoopprognoses, zodat de produktie aan de vraag kan worden aangepast ; elk moet alle gebruikers op zijn grondgebied dezelfde klantenservice waarborgen, die naar gelang van het geval al dan niet gratis zal zijn ; tegen dezelfde voorwaarden en zelfs voor produkten die oorspronkelijk door de wederpartij zijn afgezet ;

c) Sopelem wordt erkend als alleenvertegenwoordiger van de Monital-produkten in de landen van de gemeenschappelijke markt (met uitzondering van Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk) en in 21 derde landen, alsmede voor de Varotal-produkten in Frankrijk en in 6 Afrikaanse landen ; Rank wordt erkend als alleenverkoper voor de Monital-produkten in Denemarken, Ierland, het Verenigd Koninkrijk en de rest van de wereld (met uitzondering van Noord-Amerika, Brazilië, China en de landen van het Comecon, waar de twee partners vrij mogen verkopen), alsmede voor de Varotal-produkten in de landen van de gemeenschappelijke markt (behalve Frankrijk) en de rest van de wereld (behalve dezelfde 6 Afrikaanse landen) ;

d) elk van partijen heeft de verplichting, geen voorraden te vormen en niet de verkoop van de Monital- en Varotal-produkten te bevorderen in de landen waar de ander als alleenverkoper is erkend ; elk heeft de verplichting de ander iedere aanvraag van prijsopgave en iedere bestelling uit derde landen waar de ander alleenverkoper is of welke bestemd is voor een levering in deze derde landen, door te geven ; indien het gaat om landen van de gemeenschappelijke markt blijft elk vrij om de bestellingen die hij niet zelf opzettelijk heeft uitgelokt en die komen uit of bestemd zijn voor een land waar de ander alleenverkoper is, uit te voeren ; dit geschiedt tegen normale prijzen en voorwaarden ; in dergelijke gevallen moet de exporterende partij de ander een commissieloon betalen dat strikt beperkt is tot een schadeloosstelling voor de werkelijke kosten van de gratis klantenservice die de laatstgenoemde feitelijk op zijn grondgebied zal maken ;

3. Overwegende dat de andere belangrijke factoren voor de beoordeling die tijdens het onderzoek zijn vergaard de volgende zijn :

a) de contractsprodukten zijn technisch hoog ontwikkelde, zeer gespecialiseerde produkten en de verkoop ervan is afhankelijk van hun technische kenmerken evenzeer als van de prijzen ; hun produktiekosten hangen vooral samen met het zeer geschoolde personeel dat erbij is ingeschakeld op het niveau van de berekeningen, het ontwerp, de controle en de afwerking ; deze produkten worden, in het algemeen rechtstreeks door de fabrikant of zijn verkoopnet, vooral aangeboden aan fabrikanten van film- of televisie-apparatuur, die zeer goed op de hoogte zijn van de identiteit en de karaktertrekken van de weinige belangrijke fabrikanten die op hun markt opereren ; hoewel men op de gemeenschappelijke markt een veertigtal fabrikanten van optische apparaten voor fotografie, film en televisie telt, zijn betrekkelijk weinig belangrijke fabrikanten werkzaam in deze zeer gespecialiseerde sector van produkten, hoewel een actieve concurrentie tussen hen bestaat ; deze belangrijke fabrikanten zijn :

— in Frankrijk, Angénieux en Sopelem,
— in het Verenigd Koninkrijk, Rank,
— in Duitsland, Schneider en Zeiss,
— op wereldniveau, Canon en Nikon (Japan) en een aantal Amerikaanse vennootschappen ;

overigens zijn deze produkten voornamelijk bestemd voor een zelf gespecialiseerde klantenkring, nl. de fabrikanten van camera's ; aangezien een tus-

senhandel ontbreekt staan deze klanten voor hun voorziening in rechtstreeks contact met de fabrikanten zelf of hun verkoopnet ; gezien de structuur aan de vraagzijde verkeren de kopers in een bijzonder gunstige positie t.o.v. Rank en Sopelem en hun concurrenten, bij de keuze van en de onderhandelingen over hun aankopen ;

de verkopen van Rank en Sopelem vertegenwoordigen ongeveer 20 % van de markt voor de betrokken produkten op het grondgebied van de gemeenschappelijke markt ;

b) Sopelem onderhoudt oudergewoonte een aanzienlijk potentieel voor research en beschikt over een uitgebreide know-how die gericht is op produkten van hoog gehalte ; zijn werkzaamheden op het gebied van de optische apparatuur voor film en fotografie waren in het verleden gericht op de lenzen van kleine en middelgrote afmetingen, die bestemd waren voor de fotografie- of filmapparatuur voor amateurs ; de Franse fabrikanten van dit soort apparaten, zijn voornaamste klanten, zagen echter hun afzet de laatste jaren door de binnenkomst van goedkope produkten uit derde landen sterk teruglopen ; deze vennootschap heeft vervolgens haar technologische kennis gebracht voor de fabricage van lenzen voor de beroepsfilm, en de overeenkomst met Rank ontstond in dit kader ten einde de markt voor deze produkten te vergroten, met name via het omvangrijke verkoopnet van Rank ; de contractsprodukten vormen slechts een gering percentage (5 % in 1968, 6 % in 1973) in de omzet van Sopelem ; deze vennootschap bezit vier andere grote terreinen van werkzaamheid : industrie — laboratorium (metrologische, optomechanische, refractometrische instrumenten), grote instrumenten (speciaal uitgewerkt en op specificatie gebouwde apparaten), militaire optiek en hydraulische materialen ; zijn totale omzet bedroeg in 1973 110 miljoen FF en vertegenwoordigde toen 25 % van de Franse produktie der betrokken produkten ;

c) de Rank Organisation Ltd had reeds vóór haar overeenkomst met Sopelem één van haar afdelingen gespecialiseerd in de studie, produktie en verkoop van lenzen van grote afmetingen ; als voornaamste Britse onderneming in de filmindustrie (produktie, distributie van films en exploitatie van bioscopen in de gehele wereld) breidt zij haar werkzaamheden met name uit tot de produktie van radio- en televisie-apparaten, hi-fi apparaten, audiovisuele leermiddelen, precisie-instrumenten, kopieerapparaten (Rank-Xerox), fotografische uitrusting, en in het gebied van de vrijetijdsbesteding (bowling, restaurants, hotels, enz.) ; zij beschikt over een uitgebreid distributienet op wereldschaal en haar totale jaarlijkse omzet overschrijdt de 200 miljoen £ (waarvan ongeveer 10 % voor de betrokken produkten) ;

4. Overwegende dat de Commissie na onderzoek van de aanmelding en van de inhoud en de toepassing van de verschillende tussen Rank en Sopelem gesloten overeenkomsten zoals deze destijds van kracht waren, de beide partijen op 26 juni 1962 een mededeling van de punten van bezwaar heeft toegezonden die zij tegen hun overeenkomst in aanmerking had genomen, dat deze mededeling zich richtte tegen de volgende bepalingen van de overeenkomst die in strijd waren met artikel 85, lid 1, zonder te voldoen aan alle voorwaarden voor toepassing van de ontheffing van het kartelverbod in lid 3 van dit artikel :

— de clausules welke ten gevolge hadden dat algemeen en volstrekt aan elk van partijen iedere rechtstreekse of indirecte export van de contractsprodukten naar landen buiten zijn verkoopgebied werd verboden en die ten gevolge hadden dat het handelsverkeer in de contractsprodukten tussen Frankrijk en de andere landen van de gemeenschappelijke markt een kunstmatige hindernis in de weg werd gesteld ;

— de clausules welke ten gevolge hadden dat de vrijheid van partijen in het beheer van hun industriele eigendomsrechten (nederlegging, behoud en verdediging van hun octrooien tegen derden) alsmede de toegang van derden tot research- en ontwikkelingsprogramma's met één van partijen praktisch werd beperkt ;

— de clausules welke een niet te onderschatten risico met zich meebrachten voor één van de partijen om de voortzetting van haar werkzaamheden op het gebied van de contractsprodukten in gevaar te zien gebracht bij een opzegging van de overeenkomst, met name door de haar opgelegde verplichting om dan af te zien van het gebruik van haar merken en vennootschapsnaam, zelfs wanneer deze dateerden van vóór de overeenkomst ;

5. Overwegende dat partijen naar aanleiding van deze mededeling van de Commissie op 1 december 1973 een vijfde overeenkomst, die de vorige ontbindt en vervangt, hebben gesloten ;

6. Overwegende dat partijen er daarbij ook, onder dezelfde omstandigheden, van hebben afgezien, voor het totale verbod van alle export naar elkaars grondgebied de betaling door de exporterende partij in de plaats te stellen van een forfaitair commissieloon tot schadeloosstelling aan de ander, die naar beginsel en bedrag volgens de Commissie niet overeenstemde met het mededingingsrecht van het Verdrag, en dit verbod hebben vervangen door de terugbetaling op vertoon van factuur door de exporterende partij aan de ander, van de werkelijk door laatstgenoemde gemelde kosten bij de gratis service na verkoop ;

7. Overwegende dat, na de bekendmaking van het essentiële gedeelte van de aanmelding, van de zijde van derden bij de Commissie geen opmerkingen zijn binnengekomen ;

II

Overwegende dat volgens artikel 85, lid 1, van het Verdrag onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt en verboden zijn alle overeenkomsten tussen ondernemingen en alle onderling afgestemde feitelijke gedragingen welke de handel tussen Lid-Staten ongunstig kunnen beïnvloeden en er toe strekken of ten gevolge hebben dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst ;

1. Overwegende dat elk van de twee ondernemingen, op de dag van de onderhandelingen die aan de ondertekening van de eerste overeenkomst tussen Rank en Sopelem zijn voorafgegaan, de eerste september 1967, niet alle betrokken produkten in het gehele thans door de twee partners aangeboden assortiment fabriceerde ; dat daarentegen Rank over het geheel genomen gespecialiseerd was in lenzen van grote afmetingen en Sopelem in lenzen van kleine en middelgrote afmetingen ; dat hun ervaring op dit gebied, de omvang en de kwaliteit van hun research- en ontwikkelingswerk, hun bekwaamheid bij het fabriceren van optische precisie-elementen in het algemeen en de natuurlijke ontwikkeling van hun werkzaamheden evenwel konden leiden tot een uitbreiding van hun respectieve assortimenten die hen tot elkaars rechtstreekse concurrenten zouden hebben gemaakt op de markt voor de betrokken produkten ; dat dus moet worden geconstateerd dat tussen hen een potentiële concurrentie bestaat en dat de betrokken overeenkomst is gesloten tussen twee concurrerende fabrikanten ;

2. Overwegende dat deze overeenkomst ertoe strekt en ten gevolge heeft dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt beperkt door de inhoud en toepassing van enkele daarin vervatte bepalingen ; dat de beperkingen die daaruit voortvloeien merkbare gevolgen hebben voor de markt der contractsprodukten, binnen de gemeenschappelijke markt, omdat daar een beperkt aantal belangrijke fabrikanten opereert en omdat de inspanningen van twee van hen voortaan scherp worden gecoördineerd op het gebied van research en ontwikkeling, de industriële fabricage en de verdeling der produkten ; dat met name deze coördinatie in bepaalde gevallen leidt tot specialisatie van de partners ; dat deze concurrentiebeperkende bepalingen de volgende zijn :

a) de specialisatie, waardoor elk van partijen afstand doet van research- en ontwikkelingswerkzaamheden of industriële fabricage van materialen die vallen onder de categorieën, waarvoor deze werkzaamheden krachtens de overeenkomst zijn toevertrouwd aan de wederpartij, schakelt de eerstgenoemde als uitvinder of als constructeur, al naar gelang het geval, van deze materialen uit ;

b) de exclusiviteit die elk van partijen aan zijn wederpartij geeft, zowel voor de verkoop van zijn produkten en de gemeenschappelijke produkten in het aan de laatstgenoemde toegewezen grondgebied als voor zijn bevoorrading aan contractsprodukten voor de verkoop op zijn eigen grondgebied, leidt ertoe dat de kopers worden genoodzaakt zich tot één leverancier, Rank of Sopelem of hun distributienet, te richten om de produkten onder de merken van deze twee ondernemingen te verkrijgen ; deze kopers zien zich daardoor in hun keuze- en discussiemogelijkheden beperkt, tegelijkertijd onthoudt elk van partijen zich van een vrijwillige acquisitie van kopers in de landen waar de wederpartij als alleenverkoper is erkend en verdwijnt zij daar dus als actief concurrent ;

3. Overwegende dat de overeenkomst betrekking heeft op de ontwikkeling, produktie en verkoop van de produkten van twee ondernemingen die uit twee Lid-Staten afkomstig zijn ; dat zij onderling hun werkzaamheden op deze drie gebieden, betreffende hun verschillende contractsprodukten, verdelen ; dat het wederzijdse alleenverkooprecht Sopelem verhindert de Monital-produkten vrij in Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk af te zetten en de Varotalprodukten in de gehele E.E.G. met uitzondering van Frankrijk ; dat ook Rank wordt verhinderd de Varotalprodukten vrij in Frankrijk af te zetten en de Monitalprodukten in Duitsland, de Benelux, Frankrijk en Italië ; dat de overeenkomst dientengevolge de handel tussen Lid-Staten ongunstig beïnvloedt door op directe wijze het handelsverkeer tussen deze Lid-Staten te beïnvloeden op een wijze die nadelig kan zijn voor de verwerkelijking van de doelstellingen van één enkele markt ;

4. Overwegende dat de betrokken overeenkomst dus valt onder het toepassingsgebied van artikel 85, lid 1, van het Verdrag ;

III

Overwegende dat overeenkomstig artikel 85, lid 3, van het Verdrag, de bepalingen van artikel 85, lid 1, buiten toepassing kunnen worden verklaard voor elke overeenkomst of onderling afgestemde feitelijke gedraging tussen ondernemingen die bijdraagt tot verbetering van de produktie of van de verdeling van de produkten of tot bevordering van de technische of economische vooruitgang, mits een billijk aandeel in de daaruit voortvloeiende voordelen de gebruikers ten goede komt en zonder nochtans aan de betrokken ondernemingen :

a) beperkingen op te leggen welke voor het bereiken van deze doelstellingen niet onmisbaar zijn,

b) de mogelijkheid te geven, voor een wezenlijk deel van de betrokken produkten de mededinging uit te schakelen ;

1. Overwegende dat de tussen Rank en Sopelem ingevoerde coördinatie, met name door specialisatie van de industriële produktie tussen de twee partners als gevolg van deze coördinatie elk de mogelijkheid heeft gegeven van besparingen door schaalvergroting

doordat zij de produktiviteit en de rentabiliteit van de fabricage die zij in dit kader op zich nemen, verhoogde ; dat bovendien deze twee ondernemingen zonder deze overeenkomst moeilijk in staat zouden zijn geweest afzonderlijk een produktengamma te fabriceren dat gelijkwaardig zou zijn aan datgene dat thans door ieder aangeboden wordt ; dat de overeenkomst daardoor bijdraagt tot verbetering van de produktie ; dat overigens de wederzijdse verplichting tot aan- en verkoop, doordat zij elk toegang geeft tot het distributienet van de ander, en met name door de ervaring en de bekendheid die deze daar geniet, elk der partners het middel heeft gegeven zijn verkopen op het grondgebied van de ander uit te breiden ; dat in het bijzonder in het voorliggende geval, Sopelem aldus onmiddellijk heeft geprofiteerd van de diensten van het distributienet van Rank, dat over de gehele wereld ontwikkeld is ; dat de overeenkomst dus bijdraagt tot verbetering van de verdeling der produkten ; dat de coördinatie en de taakverdeling tussen de twee ondernemingen bij de research en ontwikkeling ook aan elk de mogelijkheid heeft gegeven zijn activiteiten op dit gebied te rationaliseren, met name door deze te concentreren op projecten waarvoor zijn uitrusting en ervaring het meest geschikt zijn en door het afstoten van bepaalde werkzaamheden die aan de competentie van de ander worden overgelaten ; dat de overeenkomst dus bijdraagt tot bevordering van de technische vooruitgang ;

2. Overwegende dat de overeenkomst sinds 1968 heeft geleid tot een uitbreiding van alle verkopen van Rank in Frankrijk en van Sopelem voor de export, alsmede tot een verbetering van de kwaliteit der produkten en diensten die aan de gebruikers worden aangeboden zowel als van de voorwaarden, waartegen zij deze kunnen verkrijgen ; dat de gebruikers met name van elk van partijen een meer volledig assortiment produkten van een hoger technisch peil krijgen aangeboden, hetgeen voor materialen van grote precisie van bijzondere betekenis is ; dat overigens de aanwezigheid op de markt van andere belangrijke fabrikanten en het bestaan van een doeltreffende concurrentie met een redelijke graad van waarschijnlijkheid doen vermoeden, dat de uit de overeenkomst voortvloeiende verbeteringen en het profijt dat de gebruikers daaruit trekken gehandhaafd zullen blijven ;

3. Overwegende dat de overeenkomst in het onderhavige geval geen beperkingen met zich meebrengt die niet onmisbaar zijn voor het bereiken van de bovengenoemde doelstellingen ; dat het exclusieve karakter van de wederzijdse verplichtingen van partijen tot aan- en verkoop niet kan worden losgemaakt van de andere aspecten van hun samenwerking en dat deze exclusiviteit de beste voorwaarden schept voor de verdeling der produkten, met name bij de voorraadvorming, de installatie, de demonstratie, de klantenservice en de garantie voor deze zeer gespecialiseerde materialen ; dat het feit, dat elk van de partijen afziet van de fabricages die de ander op zich heeft genomen voortvloeit uit de specialisatie, die op haar beurt een voorwaarde is voor de vergroting van de produktiviteit onder bevredigende condities van rentabiliteit ;

4. Overwegende dat de aanwezigheid in Frankrijk, in het Verenigd Koninkrijk en in het algemeen in de gehele gemeenschappelijke markt, van andere belangrijke fabrikanten die Sopelem en Rank aan een doeltreffende concurrentie blootstellen — zij blijven trouwens op een aanzienlijk deel van de wereldmarkt rechtstreeks elkaars concurrent — de laatstgenoemden iedere mogelijkheid ontneemt om de mededinging voor een wezenlijk deel van de betrokken produkten uit te schakelen ;

5. Overwegende dat derhalve aan alle voorwaarden voor een beschikking houdende toepassing van artikel 85, lid 3, is voldaan ;

IV

1. Overwegende dat de inhoud en de toepassing door partijen van de vier tussen 1 september 1967 en 1 augustus 1971 tussen hen gesloten overeenkomsten in de sinds 9 februari 1968 aangemelde versie van de overeenkomst, naar aanleiding waarvan de bovengenoemde mededeling van punten van bezwaar van de Commissie (zie I 4) was afgegeven, niet wettigden dat het geven van een beschikking in toepassing van artikel 85, lid 3, werd overwogen ; dat de concurrentiebeperkende clausules in de vier toen geldende overeenkomsten namelijk niet onmisbaar waren om te geraken tot de verbeteringen die de overeenkomst beoogde ;

2. Overwegende dat partijen onder de onder punten I 5 en I 6 weergegeven voorwaarden hebben afgezien van alle beperkingen, die de toepassing van artikel 85, lid 3, in de weg stonden ; dat daartoe de successievelijk tussen 1 september 1967 en 1 augustus 1971 tussen Rank en Sopelem gesloten verschillende overeenkomsten, die conform artikel 4 van Verordening nr. 17 aangemeld werden, door een nieuwe overeenkomst zijn ontbonden en vervangen op 1 december 1973 ; dat deze nieuwe overeenkomst op 20 december 1973 bij de Commissie werd aangemeld en was gerediqeerd en werd toegepast op een wijze, die voldoet aan alle toepassingsvoorwaarden van artikel 85, lid 3, dit in overeenstemming met de opmerkingen van de Commissie en binnen een redelijke termijn ; dat het onder deze omstandigheden mogelijk is op grond van artikel 6, lid 1, van Verordening nr. 17 de datum, waarop de beschikking tot toepassing van artikel 85, lid 3, in werking treedt, op 20 december 1973 te doen ingaan ;

3. Overwegende dat de geldigheidsduur van de beschikking, die krachtens artikel 8, lid 1, van Verordening nr. 17 moet worden vastgesteld, voldoende moet zijn om de werking van de overeenkomst aan te tonen ; dat een periode van 10 jaar daartoe redelijk schijnt ;

4. Overwegende voorts dat, met name gelet op het marktaandeel van de betrokken ondernemingen, op hun traditioneel belangrijke positie aan de spits van de research ; juist in een sector met een zo gespecialiseerde technologie, op de nog recente opening van de

markten ten gevolge van de toetreding van het Verenigd Koninkrijk tot de E.E.G., de Commissie gelegenheid moet hebben te zijner tijd zonodig de ontwikkeling na te gaan van de uit de overeenkomst voortvloeiende situatie op de markt van de betrokken produkten ; dat derhalve Rank en Sopelem moeten worden verplicht aan de Commissie over iedere periode van drie jaren beginnende op 20 december 1973, rapport uit te brengen ; dat dit rapport alle nodige gegevens moet bevatten op grond waarvan de Commissie de ontwikkeling kan volgen van de toepassing van deze overeenkomst en haar gevolgen op de markt van de betreffende produkten, met name uit een oogpunt van handhaving van een effectieve mededinging binnen de E.E.G.,

HEEFT DE VOLGENDE BESCHIKKING GEGEVEN :

Artikel 1

De bepalingen van artikel 85, lid 1, van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap worden conform artikel 85, lid 3, buiten toepassing verklaard voor de overeenkomst, die op 1 december 1973 is gesloten tussen de ondernemingen Sopelem te Parijs en Rank te Londen.

Artikel 2

Deze beschikking wordt van kracht op 20 december 1973 en geldt tot 20 december 1983.

Artikel 3

De twee in artikel 1 genoemde ondernemingen dienen, respectievelijk vóór 1 maart 1977, 1 maart 1980 en 1 maart 1983, de Commissie rapport uit te brengen over iedere periode van drie jaren, beginnende op 20 december 1973 ; op grond van deze rapporten moet de Commissie de ontwikkeling kunnen volgen van de situatie, die binnen de E.E.G. in de sector van de betreffende produkten wordt teruggebracht door de toepassing van de in artikel 1 bedoelde overeenkomst, en met name betreffende :

a) de ontwikkeling van de omzet en van het marktaandeel van elk der ondernemingen in iedere Lid-Staat van de E.E.G.,

b) de ontwikkeling van het handelsverkeer tussen de Lid-Staten,

c) de ontwikkeling van de verkoopprijzen.

Artikel 4

Deze beschikking is gericht tot de volgende ondernemingen :

— Rank Precision Industries Ltd, Millbank Tower, Millbank — Londen SW1P 4QR, Engeland

— Société d'Optique, Précision, Électronique et Mécanique, 125, boulevard Davout, 75 Parijs (20e)

Gedaan te Brussel, 20 december 1974.

Voor de Commissie

De Voorzitter

François-Xavier ORTOLI